

De klank **ben je zelf**

In Margraten, tien minuten van Maastricht en verborgen tussen het Bronsgroen Eikenhout, malse korenvelden en wat boomgaarden, ligt het atelier van de wereldberoemde trompetbouwer Hub van Laar.

JAN VREDENBURG • FOTO'S: JOOST LEIJEN

Vraag aan iedere willekeurige grote naam uit de internationale Jazzwereld wie Hub van Laar is en men zal je overladen met loftuitingen over de man en zijn instrumenten.

Hub van Laar is de bescheidenheid zelve. Zo bescheiden zelfs dat we langdurig ons uiterste best hebben moeten doen om de man achter de beroemde Van Laar trompet te mogen interviewen. Maar voordat we losbarsten over Limburgse gastvrijheid en de geheimen van het trompet bouwen, is een stukje historie over dit al eeuwenoude instrument op z'n plaats.

Bazuin der engelen

Primitieve voorlopers van de trompet bestonden al 2000 jaar v.Chr.

Eén van de oudste bronnen die van trompetten melding maakt, is de Bijbel. Uit het oude testament blijkt dat de trompet bij de Israëlieten alleen door de priesters bespeeld werd. De trompet gold als een heilig instrument. De kerkvaders identificeerden de klank van een trompet met de stem van een engel of de stem van God. Hier wordt gesproken over bazuinen van zo'n 50 centimeter lang. Deze trompetten waren niet veel meer dan een rechte buis die aan het eind in een beker uitliep.

De Egyptenaren hadden soortgelijke trompetten. In het graf van Toet-ank-amon zijn twee zilveren trompetten van 58 en 50 cm lang gevonden. Ze hebben een conisch verloop en een wijde beker, maar geen echt mondstuk. Tijdens de middeleeuwen was de trompet in het westen van Europa uitgestorven. De kruisvaarders kwamen echter in aanraking met de islamitische wereld met onder andere de Saracenen die de trompet gebruikten in het leger.

In deze tijd waren de vorm van de trompet, het mondstuk alsmede de blaastechniek nog onontwikkeld zodat er niet meer dan zo'n vier natuurtonen konden worden gespeeld. Vanaf 1600 maakte de trompet een bloeiperiode door in de barok. Men gebruikte voornamelijk een natuurtrompet. Deze bestond uit een lange cilindrische buis die twee keer gebogen was en uitliep in een beker. Het ontwerp was verbeterd; een nauwere buis en een beker die wat sterker uitliep aan het eind. Ook het mondstuk was nu zover ontwikkeld dat kundige blazers een hele reeks natuurtonen in het hoge register konden voortbrengen. Voor dit instrument zijn vele concerten geschreven, onder andere het concert voor twee trompetten in C van Antonio Vivaldi of het *Brandenburgs Concert nr. 2* van Johann Sebastian Bach. De moderne trompet die wij kennen is voorzien van ventielen. Het eerste werkende ventiel werd door Heinrich Stölzel in 1815 uitgevonden en het ventiel zoals we dat nu kennen door François Perinet in 1839.

Koffie en Limburgse gastvrijheid

Tijdens de koffie halen we nog maar eens aan dat het toch behoorlijk wat voeten in aarde heeft gehad voor we naar Margraten konden afreizen voor dit interview. Van Laar vindt het eigenlijk allemaal een beetje overdreven. Het gaat niet om hem, vindt hij, maar om het instrument en dat is zeker geen verdienste van hem alleen, maar van het complete team van inmiddels elf mensen. We proberen die bescheidenheid wat af te zwakken door in te brengen dat de basis van het succes uiteindelijk wel door hem gelegd is en dat we toch wel nieuwsgierig zijn hoe die basis er dan uitgezien heeft.

Het blijkt al vroeg begonnen te zijn. Al tijdens de jeugd had Hub voor zichzelf bepaald dat hij of boer of trompetbouwer wilde worden. En terwijl de familie glimlachend dacht van 'ach, hoor ons Hubke toch eens', zeggen ze nu trots 'kijk onze Hub toch eens. Want inmiddels hebben we het, sinds de oprichting van het bedrijf in 1990, over een successtory die z'n weerga nauwelijks kent. Met niet alleen de fabriek, maar ook over de hele wereld verspreid twaalf verkooppunten waar exclusief de 'Van Laar' blaasinstrumenten verkocht worden. En na een hele drukke werkweek vindt Hub niets fijner dan in het weekend de zinnen te verzetten door met de tractor over z'n eigen bescheiden weiland met hoogstamfruitbomen te rijden en hobbyboer te zijn.

Rondleiding door het heilige der heiligen

Onder het mom van *the proof of the pudding is in the eating* krijgen we een rondleiding door het Van Laar-atelier. Het woord fabriek zou hier volkomen misplaatst zijn want bij de associatie met dit woord denken we onwillekeurig aan lawaai van machines, vet en rommel.

Het atelier is in verschillende afdelingen verdeeld. De polijstruimte die we als eerste betreden is vet, vuil en stof uit den boze zijn en maakt op ons een enigszins steriele indruk. In tegenstelling tot de andere ruimtes waar naar hartenlust geklopt, gehamerd en het fysiek zwaardere werk verricht wordt. Maar ook daar vinden we geen snipper koper op de grond, geen rommel, gereedschap keurig opgeborgen in laden en de 'nog-niet-af-producten' keurig op kasten of aan haken aan de wand.

Hub ziet onze verbazing en verklaart in sappig Limburgs "als u iedere dag een uur moet opruimen of zoeken naar gereedschap bent u aan het eind van de week eigenlijk een hele werkdag kwijt, hè". Het is een logica waar helemaal niets tegenin te brengen is behalve dan dat Hub deze tijdswinst echt niet zal omzetten in vakantie. We zijn natuurlijk driftig op zoek naar de sleutel van het succes maar lachend vertelt Hub heel open dat het eigenlijk allemaal in logica zit. "Een trompet werkt met natuurtonen en

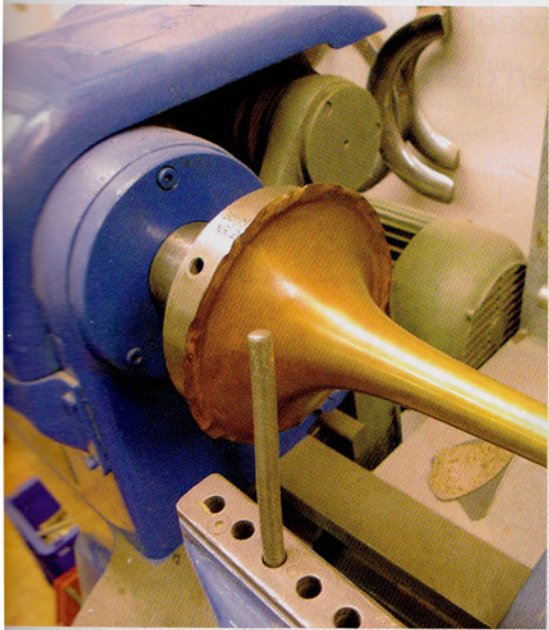
de luchtstroom vanuit onze longen via onze mond en de trompet dient zo min mogelijk onderbroken of van richting veranderd te worden." Hij laat ons mallen zien, vertelt hoe het koper tot een ronde buis gemaakt wordt, de randen voorzien worden van tandjes en vervolgens in de lengte aan elkaar gesoldeerd wordt. Bij andere merken wordt de beker wel los geproduceerd en dan aan de buis gesoldeerd, maar dat geeft een las in de breedte van de trompet, dus een obstakel. Daarom wordt de beker van een Van Laar-trompet uit één stuk materiaal tot beker geforceerd. Een klus waar een apart soort forceerbank voor is. Vervolgens wordt er een keurig randje aan de beker gefelst en in grove lijnen zien we zowaar al iets wat lijkt op de bazuinen uit de bijbel. Eigenlijk dus het ei van Columbus; de luchtstroom en natuurlijke toon zo min mogelijk onderbreken en dus geen kans op verandering geven.

Tweede fabriek in het zuidoosten van Duitsland

Na het maken van, laten we zeggen, de basis zijn

we er natuurlijk nog lang niet. Ventielen, een ontzettend belangrijk onderdeel van de trompet, maakt Hub niet in Margraten. De kleppen van een ventiel mogen natuurlijk absoluut geen lucht lekken en we praten hier dan ook over een stukje fijn mechanica dat tot op de honderdste millimeter nauwkeurig gemaakt dient te worden. De Van Laar-ventielen worden weliswaar buiten de deur gemaakt, maar wel bij een eigen fabriekje, want de ventielen moeten vervaardigd worden volgens het Van Laar-concept. Hiervoor hebben Hub en zijn partner jaren geleden ten zuiden van Dresden een klein fabriekje opgericht en daarbij de beste instrumentbouwers aangetrokken die hij tijdens zijn scholing en werk in Duitsland heeft leren kennen. En in dit kleine fabriekje worden de fijnste en beste ventielen gebouwd die men maar kan bedenken. En alweer krijgen we een voorbeeld van hoe Hub van Laar denkt en handelt. Omdat hij Tsjechische medewerkers in dienst heeft en normaal met deze mensen wil kunnen converseren, heeft hij de taal geleerd.

Van Laar regelmatig naar een speciale fabriek waar dit werk nog gedaan wordt. Terug in het atelier worden de instrumenten dan langdurig gepoetst, gepolijst en getest tot het instrument het keurmerk 'Van Laar' waardig is.

Modificaties en speciale gevallen

Toch gaan we nog even terug naar Hubs uitspraak over modificeren.

We hebben namelijk in een vitrine een bijzondere trompet gezien met twee bekers, een niet bepaald voor de hand liggende modificatie, lijkt ons. Het blijkt een speciaal gebouwd instrument te zijn ter ere van de vijftigste verjaardag van trompettist Eric Vloeimans. Maar er zijn ook speciale aanpassingen waar veel vakmanschap en inventiviteit bij komt kijken. Hij laat een foto zien van een man in een rolstoel met daarop een ingewikkelde installatie waarin een trompet is vastgeklemd. "Kijk", zegt Hub, "deze man kreeg een zwaar ongeluk, kon daardoor z'n trompet niet meer vasthouden en dus niet meer spelen, maar nu weer wel." Hij haalt een ander voorbeeld aan waarbij de trompet als een soort saxofoon in de schoot gehouden kan worden.

De vrolijke trompetbouwer, waarvoor wereldartiesten van over de hele wereld naar het Limburgse Margraten komen om daar persoonlijk hun instrument te bestellen, blijkt een grote vent met een nog veel groter hart te zijn. Ondanks zijn vele buitenlandse trips, zijn klantenbezoek uit de hele wereld en zijn vele werk in het atelier, werkt Hub van Laar keihard aan een speciaal instrument voor een ziek achtjarig meisje uit Den Haag. Een aantal keren per jaar is Van Laar met dit soort projecten bezig. Uren tellen niet en alleen het idee iemand weer gelukkig te zien spelen, is voor hem een gedroomd eindresultaat. Hiermee krijgt wat ons betreft Hub van Laar een gouden aureooltje want dit soort mensen moeten we steeds vaker met een kaarsje zoeken. Terwijl hij in het atelier hevig op zoek is naar zijn autosleutels om ons naar het station te rijden, lopen wij door een hal met een wand vol foto's van Van Laar-klanten. Het is een complete *wall of fame* en opnieuw wordt ons duidelijk hoe belangrijk deze bescheiden man, die je geen groter plezier kan doen dan hem hobbyboer te laten zijn, voor de koperblazende wereld is. Het was genieten bij Van Laar en we gaan graag nog een keertje terug voor koffie, vlaai en een vers geplukt peertje uit eigen boomgaard. ●

Geen eenvoudige opgave, maar het is gelukt net als het Russisch.

Zoveel mensen zoveel wensen

Als de ventielen terugkomen in Margraten wordt de trompet in elkaar gezet. Voor iedere klant geldt echter een andere eindafwerking. Het heeft allemaal met klank te maken. De ene klant wil een instrument dat vederlicht speelt, een andere wil graag een instrument dat zwaarder aangeblazen moet worden. En dan is er de klank van de trompet zelf. Die wordt bepaald door een aantal factoren waaronder het materiaal en de afwerking. En ook dat zijn er nogal wat. Zo kan men kiezen uit geborsteld, hoogglaans gepolijst en dan ook nog voor de varianten verzilverd of verguld. Dat de klank uiteindelijk bepaald wordt door de persoon die het instrument bespeelt, is duidelijk en dat verwoordt Hub van Laar op de volgende manier: "Een koperblaasinstrument is een ambachtelijk product dat pas tot een kunstwerk wordt verheven door degene die het bespeelt." Dat brengt ons direct bij de vraag die

ons al geruime tijd op de lippen brandt: "Kan een klant naar je toe komen en zeggen 'ik wil dit zo en dat zo en ik wil graag dat hij ongeveer zo klinkt?'" Daar is Hub kort over: "We hebben een aantal basismodellen trompetten en bugels en proberen door modificatie zo dicht mogelijk in de buurt van de wensen van de klant te komen, we gaan dus geen hele nieuwe trompet ontwikkelen. Mensen kunnen met oneindig veel wensen komen, maar het begint altijd weer bij de bespeler zelf, waarbij embouchure en mondstuk sowieso al heel bepalend zijn. Vervolgens kunnen wij de klank beïnvloeden door middel van materiaalkeuze en bewerking van de buizen (messing en nikkel-zilver, red.) en het plaatmateriaal (messing, goud messing en koper, red). Door het verharden van delen van de trompet, zoals de mondpijp of de stempomp, kunnen we het geluid donkerder maken."

Goud en zilver geleiden relatief slecht en versterken daarom de lagere frequenties. Verzilveren en vergulden is een proces waar nogal wat milieu onvriendelijke stoffen aan te pas komen en daarvoor gaat